

Namnsättning inom Hagastaden

Förslag till beslut i Stadsbyggnadsnämnden

Sammanfattning

En arbetsgrupp med representanter för Stockholm och Solna har upprättat ett förslag till namnsättning av kvarter, gator, torg och parker inom den blivande gemensamma stadsdelen Hagastaden. Eftersom ett flertal gator korsar kommungränsen, är det nödvändigt att besluten i dessa delar samordnas i de båda städerna.

Beslut

Stadsbyggnadsnämnden fastställer namnen Hagaplan, Eugeniavägen, Anna Steckséns gata, Astrid Cleves gata, Betty Petterssons gata, Emmy Rappes gata, Eva Ekeblads gata, Ninni Kronbergs gata, Gävlegatan, Hälsingegatan, Akademiska stråket, Framstegsgatan och Visionsgatan.

Detta beslut gäller under förutsättning att Stockholm fastställer samma namn på de nya gator som blir gemensamma.

Bakgrund

Ett förslag till fördjupning av Solnas respektive Stockholms översiktsplaner för Karolinska-Norra Station antogs av städernas respektive kommunfullmäktige under 2008. En detaljplan för det nya universitetssjukhuset (NKS) antogs i Solna 2009. Detaljplaner har också antagits för delar av KI-området. En detaljplan för Norra stationsområdet antogs i Stockholm 2010.

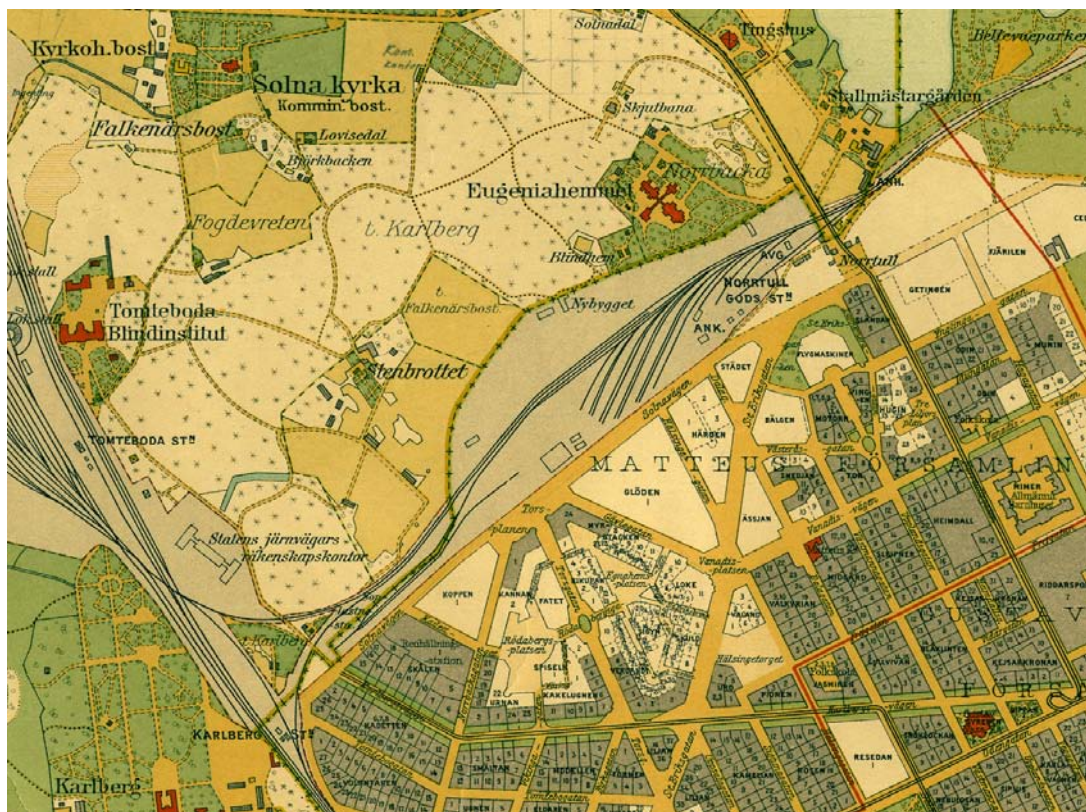
Under 2010 tog Stockholms namnberedning fram ett förslag till namnsättning av gator, parker, torg och kvarter inom Norra stationsområdet. De föreslagna namnen baseras bland annat på rymdvetenskap och utländska universitetsstäder. I Solna har förslag på namnsättning inom det område som omfattas av detaljplanen för Nya Karolinska diskuterats av Stadsbyggnadsnämndens namnberedning.

Mellan november 2010 och mars 2011 har en arbetsgrupp bestående av Emelie Eriksson, Stockholm, Ann-Christine Källeskog, Solna, Eva Darolf Linnros, Solna och Christer Joelsson, Solna, arbetat fram ett alternativt förslag till namnsättning. SSCI har bistått med kunskap om namn med koppling till Life Science. Sekreterare i gruppen har varit Bo Bergman, Niobe Fastighetsutveckling AB.

Hagastaden är namnet på den nya stadsdel som kommer att omfatta Karolinska Institutet, Nya Karolinska universitetssjukhuset och det gamla sjukhusområdet i Solna samt området norr om Norra stationsgatan i Stockholm.

Områdets historia

En av Solnas äldsta kända bosättningar låg vid nuvarande Norrbackainstitutet på Karolinska sjukhusområdet. På 1100-talet uppfördes Solna kyrka. Stora delar av Stockholm hörde under medeltiden till denna församling. Vid Norrtull ligger den historiska tullgränsen från 1600-talet. Under 1730-talets början uppfördes tullhusen, som än idag markerar Stockholms stadsgräns mot norr.

Plankarta över Stockholms stad med omnejd 1921. Observera att Solnavägen var namnet på nuvarande Norra Stationsgatan.

Karolinska utgjorde fram till slutet av 1800-talet en del av stadens lantliga omgivningar präglad av sambandet till Karlbergs slott, Solna kyrka och det angränsande området vid Brunnsviken. Mot slutet av 1800-talet etablerades institutioner i parkmiljö på Karolinska av ideella föreningar. Sedan dess har en del av Solnas gräns mot Vasastaden i Stockholm utgjorts av medicinska institutioner. De första var internat för barn från hela Sverige med handikapp, blinda i Tomtebodaskolan (1888) och obotligt sjuka och vanföra (rörelsehindrade) barn i Eugeniahemmet (1886) samt Norrbackainstitutet (1935). Intill Eugeniahemmet byggdes 1888 också ett ålderdomshem för medellösa blinda äldre kvinnor, det s.k. Blindhemmet.

Eugeniahemmet

Prinsessan Eugénie (1830-1889), Oskar I:s enda dotter, var djupt religiös och ägnade mycken kraft åt filantropisk verksamhet. Hon initierade 1879 en förening för "fattiga, obotligt sjuka och vanföra barns vård", som antog namnet "Sällskapet Eugeniahemmet".

Målet för sällskapet var att inrätta ett större hem dit sjuka och vanföra barn från hela Sverige kunde få komma. Man började verksamheten i en villa i Sundbyberg, men fick

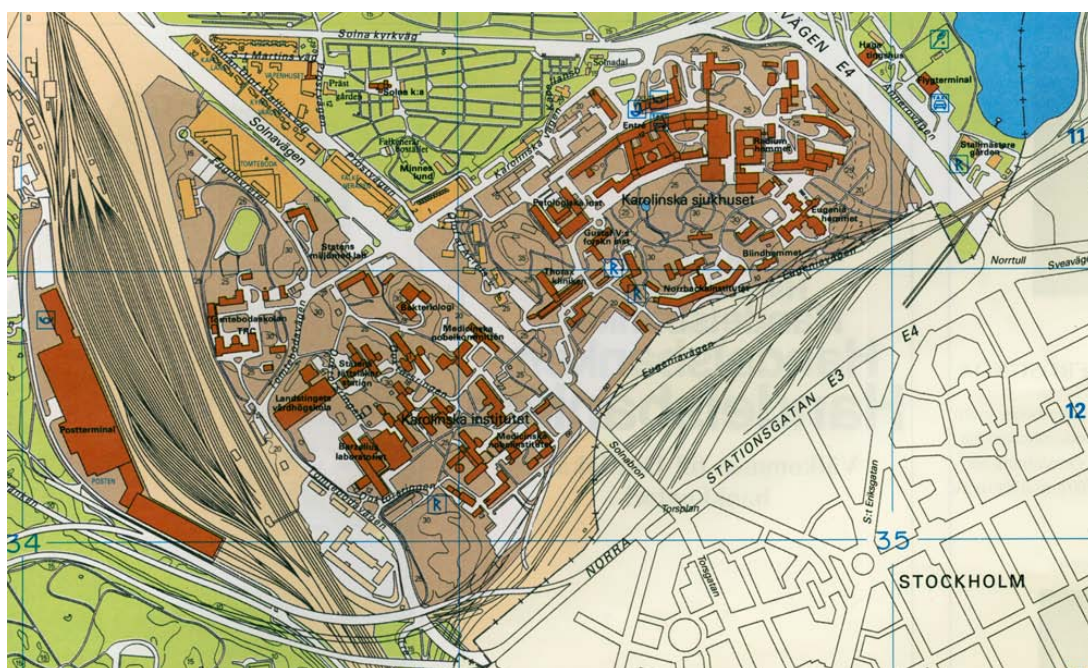
sedan möjlighet att bygga ett eget hem vid Norrbacka i Solna. Hemmet skulle rymma 52 barn och stod färdigt 1886. Efterfrågan på platser blev emellertid mycket stor, och därför kompletterades det redan 1887 med ytterligare en byggnad

Eugeniabemmet

På 1930- och 40-talen uppfördes byggnader för Karolinska sjukhuset och Institutet och området har sedan dess successivt förtätats.

Fram till 1920-talet hade området kring Norra Station en lantlig prägel. Området ändrade karaktär då godstrafiken flyttade hit från Norra Bantorget. Godshanteringen har successivt avvecklats sedan 1960-talet och lades slutligt ner i början 1990-talet.

Utdrag ur Solnas turistkarta 1987. Eugeniavägen ligger i gränsen mellan Solna och Stockholm.

När Norra länkens första etapp genomfördes mellan Norrtull och Karlberg förlades vägen i försänkt läge för att möjliggöra en överdäckning. Då Norra länken stod klar 1991, befriades Norra Stationsgatan från tung trafik. Hösten 2004 köpte Stockholms stad marken av Jernhusen AB, vilket skapade förutsättningar för en utbyggnad av staden.

Norra stationsområdet utgör idag ett gränsland mellan Stockholm och Solna, där bilväg och järnväg bidrar till en stark barriäreffekt. Nu planeras för ett helt nytt område på gränsen mellan Solna och Stockholm i samarbete mellan Stockholms läns landsting, Stockholms stad, Solna stad och Akademiska Hus. Hagastaden är ett stadsutvecklingsprojekt med fokus på life science för framtiden, där sjukvård, forskning och innovationer utvecklas i nära samspel.

Området blir gemensamt för Stockholm och Solna då kommungränsen går mitt i den nya bebyggelsen. Hagastaden bygger därmed bort den barriär som idag finns mellan Stockholm och Solna genom att E4/E20 och järnvägen byggs över. Här planeras för en tät bebyggelse med bostäder och arbetsplatser och ett kommersiellt centrum med butiker, restauranger och caféer.

Befintliga namn

Solnavägen i sin nuvarande sträckning togs i bruk 1940 då Solnabron byggts. Den startar vid kommungränsen och löper norrut förbi Solna centrum upp till Stråket i Råsunda. En förutsättning för att kunna förlänga Solnavägen in i Stockholm är att adressnumreringen ändras.

Karolinska vägen mellan Solna kyrkogård och sjukhusområdet utgår från Solnavägen och går ihop med **Solna kyrkväg** norr om Karolinska sjukhusets huvudbyggnad. I övrigt saknas fastställda gatunamn inom sjukhusområdet. Bostäderna väster om sjukhuset har adress **Olof av Acrels väg**.

Den blivande Hagastaden avgränsas i söder av **Norra Stationsgatan**. Därutöver finns några gator i Vasastaden som kommer att förlängas in i det nya området. Två av dessa, **Gävlegatan** och **Hälsingegatan**, fortsätter in i Solna.

Karolinska sjukhuset byggdes utan föregående planläggning. Området omfattas sedan tidigare därför bara delvis av detaljplaner med åtföljande kvartersnamn. Dessa är Barnkliniken, Försörjningen, Norrbacka, Radiumhemmet och Thorax. Inom detaljplanen för Nya Karolinska har vi kvarteren Forskaren, Hälsan, Patienten och Vården.

Inte heller Karolinska Institutets tillkomst reglerades av någon kommunal stadsplan. För senare års byggprojekt finns detaljplaner som avser kvarteren Scheele och Ryssberget. I norra delen finns kvarteret Tomteboda.

Genom KI löper **Tomtebodavägen** från kommungränsen upp till Solnavägen. Övriga gator inom området har namn efter betydande personer inom medicin och forskning. Dessa är **Berzelius väg**, **Granits väg**, **Nanna Svartz väg**, **Nobels väg**, **Retzius väg**, **Scheeles väg**, **Theorells väg** och **von Eulers väg**.

Namnteman och förslag

Arbetsgruppens samlade namnförslag redovisas på bifogad karta: Hagastaden Namnförslag offentliga rum, daterad 2011-03-30.

Bellmans Haga

Haga, Fredmans sång nr 64, Carl Michael Bellman

Fjäriln vingad syns på Haga
mellan dimmors frost och dun
sig sitt gröna skjul tillaga
och i blomman sin paulun.
Minsta kräk i kärr och syra,
nyss av solens värma väckt,
till en ny högtidlig yra
eldas vid sefiredens fläkt.

Se Brunnsvikens små najader
höja sina gyllne horn,
och de frusande kaskader
sprutas över Solna torn.
Under skygd av välvda stammar
på den väg man städad ser,
fålen yvs och hjulen dammar -
bonden milt åt Haga ler.

Najad flodnymf
Paulun sänghimmel, himmelssäng
Sefir västanvind, även lätt bomullstyg

Haga i ditt sköte röjes
gräsets brodd och gula plan.
Stolt i dina rännlar höjes
gungande den vita svan.
Längst ur skogens glesa kamrar
höras täta återskall
än från den graniten hamrar,
än från yx i björk och tall.

Vad gudomlig lust att röna
inom en så ljuvlig park,
då man hälsad av sin sköna
ögnas av en mild monark!
Varje blick hans öga skickar,
lockar tacksamhetens tår -
rörd och tjust av dessa blickar,
själv den trumpne glättig går.

Hagaplan

Torget är den centrala platsen och noden för hela Hagastaden. Det får ett namn med en tydlig koppling till områdesnamnet.

Hagaesplanaden

Hagaesplanaden utgår från Hagaplatzen och går på ömse sidor av Norra Stationsparken. Den mynnar ut mot Norrtull med en visuell kontakt med Hagaparken.

Sefirgatan, Paulungatan, Najadgatan, Fjärilsgatan och Blåvingegatan, samtliga inom Stockholm.

Kvinnliga föregångare inom utbildning, vetenskap, forskning, hälso- och sjukvård

Eugeniavägen

Namnet anknyter till prinsessan Eugénie och Eugeniahemmet. Dessutom låg Eugeniavägen legat där med liknande sträckning tidigare.

Kajsa Jönsdotters gata

Kajsa Jönsdotter, född 1874 i Eds socken, Jönköpings län. Kajsa togs in på Eugeniahemmet 1888, 12 år gammal, och bodde där till sin död 1950.

I samtal med Roland Söderlund på 1940-talet berättar Kajsa om sitt liv. Rörande men ändå osentimentalt beskriver hon svårigheter och glädjeämnen under sin långa tid på Eugeniahemmet. Här är hennes avslutande ord:

"Det finns många öden och mycket att minnas. Allt har ju inte varit så lätttsamt. Jag bär också på sorger, som de flesta andra människor, men livet har ändå kunnat ge mig så mycket. Det som varit till tröst är min tro och alla de starka människor jag fått möta, de som varit små inför människor men kanske stora inför sin Gud och sitt öde."

Ur Eugenia Text&bildarkiv

Anna Steckséns gata

Anna Stecksén, född 27 maj 1870 i Adolf Fredriks församling i Stockholm, död 15 oktober 1904 i Södertälje, var en svensk läkare och patolog. Hon var Sveriges första kvinnliga medicine doktor.

Anna Stecksén dog ung, troligen till följd av en infektion som hon ådragit sig i sitt laboratoriearbete. Karolina Widerström, Sveriges första legitimerade kvinnliga läkare, skrev i Fredrika-Bremer-Förbundets tidskrift Dagny efter hennes död bland annat följande.

"Det var emellertid främst den vetenskapliga forskningen som ägde Anna Steckséns hängifvenhet, och hon ägnade sig åt den med outtröttlig ifver och med hela sin stora arbetsförmåga under den korta tid som därtill blef henne förunnad... För öfrigt var Anna Stecksén en synnerligen begåfvad och mångsidig människa...hon sörjes af många vänner som lärt sig älska hennes glada mod, hennes vakenhet, hennes fördomsfria uppfattning och hennes varma hjärta."

Astrid Cleves gata

Astrid Cleve von Euler, född 11 januari 1875, död 8 april 1968, var en svensk kemist, geolog och botanist. Hon disputerade 1898 på avhandlingen "Studier öfver några svenska växters groningenstid och förstärkningsstadium".

Därmed blev Cleve den första kvinnan i Sverige som var filosofie doktor i ett naturvetenskapligt ämne. Hennes viktigaste verk var en flora över svenska och finska kiselalger. Hon tilldelades professors namn 1955.

Betty Petterssons gata

Betty (Bethy) Maria Carolina Pettersson, född 14 september 1838 i Visby, död 7 februari 1885 i Stockholm. Betty Pettersson var dotter till en sadelmakare i Visby. Hon försörjde sig som guvernant fram till 1871, då hon vid 33 års ålder som första kvinna avlade studentexamen, som privatist vid Nya Elementarskolan i Stockholm.

Året därpå fick hon med kunglig dispens tillstånd att studera vid Uppsala universitet, där hon blev Sveriges första kvinnliga student någonsin. Hon fick inte besöka rektorn eller nationen utan att ha en manlig släkting med sig och kunde inte delta i andra aktiviteter än föreläsningar och seminarier. Hon var också den första kvinna i Sverige som avlade en akademisk examen när hon tog filosofie kandidatexamen 1875.

Betty Pettersson blev efter sin examen den första kvinna som anställdes vid ett statligt pojkläroverk 1877 som extralärare vid nuvarande Östra realskolan i Stockholm. Hon var en god pedagog, som vann elevernas och deras föräldrars förtroende, men hon fick ständigt kämpa för att övervinna sina manliga kollegers motstånd.

I årsberättelsen för Ladugårdslands läroverk gavs följande omdöme om Betty:

"Åt detta sitt kall hängav hon sig med hela sin själ; därjämte ägde hon i ovanligt hög grad förmågan att fästa lärjungarna vid sig och vinna deras förtroende och utövade härigenom ett ej obetydligt inflytande på deras sedliga utveckling; hennes klass utmärkte sig också alltid för en god anda och ordning."

En minnesvård restes 1990 på Norra begravningsplatsen där hon ligger begravd.

Eva Ekeblads gata

Eva Ekeblad född De la Gardie 10 juli 1724 och död 15 maj 1786, var uppfinnare och grevinna. Hon blev 1748 den första kvinna som blev invald i Kungliga Vetenskapsakademien. Det skulle dröja mer än 200 år innan nästa kvinna blev invald i Vetenskapsakademien, 1951 blev den österrikiska kärnfysikern Lise Meitner (1878-1968) den första kvinnliga utländska ledamoten.

Vad som framförallt gjort Eva Ekeblad känd är hennes bidrag till potatisodlingens genombrott i Sverige. Hennes mest berömda upptäckt var att det gick att göra brännvin av potatis (1746) men hon propagerade även för potatisen i flera sammanhang, bland annat som källa till potatisstärkelse som bland annat kunde användas till puder. Potatismjöl kunde användas som smink i stället för det mycket giftiga blyvitt som annars användes.

Ninni Kronbergs gata

Maria Johanna (Ninni) Kronberg, 1874-1946, var en svensk näringsfysiolog, anställd vid Rydsgårds mejeri. På 1930 talet fanns ett överskott på mjölk i Sverige. Det var ett problem då man inte heller kunde sälja mjölken till andra länder eftersom den fort

blev förstörd. Ninni Kronberg uppfann 1933 en förbättrad metod att framställa mjölkpulver, som patenterades i flera länder och blev grunden till företaget Semper, som startades av Axel Wenner-Gren.

Johanna Bovalls gata

Johanna Bovall Hedén, född i Närke 1837, död 1912, är en portalgestalt bland barnmorskor i Sverige. Hon tog 1858 examen i detta yrke. Hon blev sedan den första kvinna i Sverige som blev legitimerad fältskär och därmed den första formellt utbildade kvinnliga kirurgen i Sverige.

Bovall grundade 1885 Göteborgs Barnmorskesällskap – det första och äldsta kvinnliga fackförbundet i Sverige. Året därpå grundades även riksorganisationen Svenska Barnmorskeförbundet, också på hennes initiativ. Hon grundade även förbundets tidskrift *Jordemodern* 1888. Hon medverkade själv i tidningen i sin spalt "Syster Stork".

Emmy Rappes gata

Emmy Carolina Rappe, född 14 januari 1835 på Strömsrum i Ålems socken, död 1896, tillhörde pionjärerna inom svenskt sjuksköterskeväsande. Hon utbildades på Florence Nightingales sjuksköterskeskola vid Saint Thomas hospital i London. Efter hemkomsten till Sverige fortsatte hon sin utbildning genom auskultationer vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg och Serafimerlasarettet i Stockholm innan hon i juli 1867 kom till Uppsala. Hon deltog i planeringen av det nya Akademiska sjukhuset och anställdes som översköterska vid kirurgkliniken. Samtidigt startade hon en sjuksköterskeutbildning, som bekostades av Föreningen för frivillig vård av skadade och sjuke i fält, sedermera Svenska Röda korset.

Emmy Rappe ville öka sjuksköterskans status genom att ställa krav på yrkeskompetens och moral. Liksom Florence Nightingale menade hon att sjuksköterskeyrket var ett kall där man skulle vara "Gud och patienterna till lags".

Alfhild Tamms Gata

Alfhild Tamm, född 16 maj 1876 i Tveta socken, Stockholms län, död 1 november 1959, svensk läkare och psykoanalytiker. Hon var Sveriges första kvinnliga psykiater.

Tamm utbildade sig hos Sigmund Freud i Wien och var en av dem som införde och utvecklade psykoanalysen i Sverige. Hon tog 1934 initiativet till Svensk-finska psykoanalytiska föreningen (från 1943 Svenska psykoanalytiska föreningen) och var dess ordförande fram till 1947.

Alfbild Tamm promoveras till medicine hedersdoktor år 1951. Foto: SVT Bild

Vetenskap och forskning

Akademiska stråket, **Framstegsgatan** och **Visionsgatan** är tre nya gator inom Nya Karolinska i Solna.

Akademiska stråket. Illustration Tengbom Arkitekter.

Övriga gator, platser och parker i Stockholm och Solna

Solnavägen förlängs över Solnabron fram till Torsplan i Stockholm. För detta krävs eventuellt justeringar av adressnumreringen i Solna .

Norra Stationsparken utgör ett sammanhängande parkrum från Solnavägen till Norrtull inklusive parkrummet vid Hälsingegatan. Med namnet görs en tydlig koppling till tidigare verksamheter och det gamla områdesnamnet.

Norrtullsterrassen är platsen närmast Norrtull. Den får namn enligt Stockholms namnberednings ursprungliga förslag.

Norrbackagatan, Gävlegatan, Hälsingegatan och **Dalagatan** förlängs in i den planerade bebyggelsestrukturen. Gävlegatan och Hälsingegatan fortsätter in i Solna.

Sammanställning av nya och förlängda gator, torg, platser och parker

Namn	Kommun
Akademiska stråket	Solna
Alfhild Tamms Gata	Stockholm
Anna Steckséns gata	Stockholm, Solna
Astrid Cleves gata	Stockholm, Solna
Betty Petterssons gata	Stockholm, Solna*
Blåvingegatan	Stockholm
Dalagatan	Stockholm
Emmy Rappes gata	Stockholm, Solna*
Eugeniavägen	Stockholm, Solna
Eva Ekeblads gata	Stockholm, Solna
Fjärilsgatan	Stockholm
Framstegsgatan	Solna
Gävlegatan	Stockholm, Solna
Hagaesplanaden	Stockholm
Hagaplan	Stockholm, Solna
Hälsingegatan	Stockholm, Solna
Johanna Bovalls gata	Stockholm
Kajsa Jönsdotters gata	Stockholm
Najadgatan	Stockholm
Ninni Kronbergs gata	Stockholm, Solna*
Norra Stationsparken	Stockholm
Norrbackagatan	Stockholm
Norrtullsterrassen	Stockholm
Paulungatan	Stockholm
Sefirgatan	Stockholm
Solnavägen	Stockholm, Solna
Visionsgatan	Solna

* Observera att kommungränsens framtida läge ännu inte är beslutat. Därför är det inte helt klart om dessa gator kommer att bli gemensamma.

Beslutsprocessen

Arbetsgruppens uppgift har varit att ta fram ett samlat förslag till namnsättning inom Hagastaden. Stadsdelen är en gemensam angelägenhet för Stockholm och Solna, och det är viktigt att stadsdelen i framtiden uppfattas som en enhet utan synbara gränser i den färdiga miljön. Detta återspeglas bland annat i att flera gator blir gemensamma. Det är därför av största vikt att också namnsättningen samordnas så att inte gator plötsligt byter namn till följd av en i övrigt osynlig stadsgräns.

Varje kommun beslutar själv om sina respektive gatunamn, men i det här fallet krävs samstämmiga beslut för att intentionerna om en sammanhållen stadsdel skall kunna bli verklighet.

Eftersom beslutsordningen i Stockholm är något mera komplicerad, har det befunnits lämpligt att Stadsbyggnadsnämnden i Solna först fattar beslut om namnen på de gator som kommer att ligga inom Solna och de gator och torg som blir gemensamma. Detta beslut måste då villkoras med att Stockholms kommunfullmäktige i sin tur beslutar i enlighet med det gemensamma förslaget.

Gatunamn skrivs på skilda sätt

De gator som korsar kommungränsen får enligt förslaget samma namn i Solna och Stockholm. En subtil skillnad blir det genom att städerna tillämpar olika principer för stavning av flerdelade gatunamn. Solna följer huvudprincipen som gäller i sådana fall, nämligen att efterleden gata eller väg skrivs med gemen begynnelsebokstav, t.ex. Eva Ekeblads gata. I vissa kommuner, däribland Stockholm, bryter man medvetet mot denna regel och skriver alltså Eva Ekeblads Gata. Detta behöver inte innebära något problem, tvärtom kan det vara ett sätt för den initierade att av gatuskyltarna avgöra om han eller hon befinner sig i Solna eller i Stockholm.

Fortsatt arbete

Namnsättningen inom Hagastaden är inte klar i och med detta. Den fortsatta planläggningen i Stockholm och Solna innebär att fler gator och parker skall namnges. Det gäller bland annat den kommande detaljplanen för det gamla sjukhusområdet, inklusive sjukhusparken.

Christer Joelsson
Utredningsingenjör

Källor: *Kulturmiljöer i Solna, Arkitektur i Solna, Fördjupad översiktsplan för Karolinska-Norra station, Wikipedia, NE, Sveriges läkarförbund, Sjuksköterskeföreningen, Barnmorskeförbundet, Karolinska Institutet, Akademiska sjukhuset, Göteborgs universitetsbibliotek, historiesajten.se, helagotland.se, gotland.net, Föreningen Norrbacka & Eugeniabemmets vänner, Naturhistoriska riksmuseet, Tekniska museet, Läkartidningen, http://www.norrbacka-eh.se/files/kajsa_j1.pdf*